

Turks is niet om te leren, juf! Thuis taal in groepswork

1. Inleiding

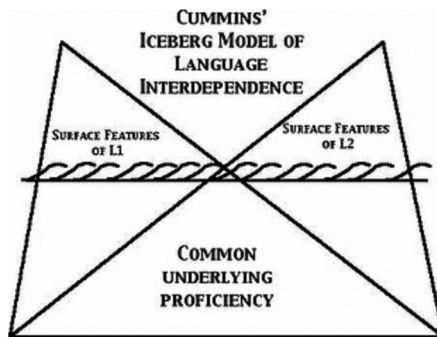
In het Vlaamse basisonderwijs krijgen leerkrachten steeds meer te maken met leerlingen die thuis een andere taal spreken dan het Nederlands. In de meeste scholen kiest men ervoor om deze leerlingen onder te dompelen in het Nederlands, zonder hierbij hun thuistaal te benutten. Maar is dit ‘taalbadmodel’ wel de beste weg naar onderwijs-succes? Komen deze leerlingen beter tot leren wanneer enkel Nederlands wordt gebruikt of zijn er andere manieren?

Met de beste bedoelingen wordt gekozen voor een ‘enkel-Nederlands’-beleid. Leerkrachten willen immers dat hun leerlingen zo snel en zo goed mogelijk Nederlands leren om hun kansen te vergroten op school en om goed te kunnen functioneren in onze samenleving. Met dit doel voor ogen investeren ze zoveel mogelijk tijd in het Nederlands. Bovendien vrezen ze ook controle te verliezen over het leerproces en over de klas als ze de thuistalen van hun leerlingen toelaten, en willen ze kliekvorming op basis van taalachtergrond vermijden. De keerzijde van een ‘enkel-Nederlands’-beleid is echter het beeld dat het geeft van meertaligheid: als een struikelblok en niet als één van de middelen die men kan inzetten om het leren van en in het Nederlands te ondersteunen.

2. Waarom positief omgaan met thuistalen op school?

Het is duidelijk dat leerkrachten het beste willen voor hun leerlingen. Het ‘enkel-Nederlands’-beleid is er niet om het leerlingen moeilijk te maken op school, maar om hen zo snel mogelijk het Nederlands als schooltaal aan te leren. Als we echter kijken naar enkele belangrijke principes van goed taalvaardigheidsonderwijs, dan is een positief en veilig klasklimaat een eerste voorwaarde om tot leren te komen. Zeker voor kansarme en anderstalige leerlingen is die affectieve factor van belang. Door een plaats te geven aan de thuistalen van meertalige leerlingen zorgen we ervoor dat hun welbevinden vergroot, dat ze openstaan voor impulsen uit hun omgeving en dat ze sterkere leerprestaties kunnen neerzetten. Cummins (2001) merkt ook op: “Wanneer kinderen impliciet of expliciet op school te horen krijgen dat ze hun taal en cultuur moeten achterlaten aan de schoolpoort, dan laten ze ook een essentieel deel van wie ze zijn – hun identiteit – achter aan de schoolpoort. Als ze deze afwijzing voelen, zijn ze ook minder geneigd om actief en vol vertrouwen te participeren aan het klasgebeuren”.

We weten ook dat nieuwe kennis gemakkelijker wordt verworven als deze wordt verbonden met reeds aanwezige kennis. Dit geldt ook voor het leren van een nieuwe taal. Leerlingen zullen sneller Nederlands leren als ze dit kunnen linken aan hun thuistaal. Het ijsbergmodel van Cummins toont hoe de taalsystemen van meertalige leerlingen verbonden zijn. Hierdoor kunnen leerlingen die een nieuwe taal leren verder bouwen op de kennis en vaardigheden die reeds zijn opgebouwd in de eerste taal.

Figuur 1 – Cummins' *Iceberg Model of Language Interdependence*.

Ook het leerproces van leerlingen kan versnellen wanneer ze hun thuistaal kunnen gebruiken in de klas. Anderstalige leerlingen verliezen soms heel wat tijd, omdat ze de instructies of de uitleg van de leerkracht niet begrijpen. Waarom niet even de vertaling opzoeken of een medeleerling inschakelen voor een kort woordje uitleg in de thuistaal? De thuistaal wordt zo benut als opstapje.

3. Thuis taal inzetten als steiger tot leren

Het positief inzetten van thuis talen klinkt heel mooi in theorie, maar hoe breng je zo iets in de praktijk? Leerkracht-onderzoeker Kathelijne Jordens probeerde het uit.

Meertalige eilandjes in een eentalige zee, een goed idee?

- WAT? Onderzoek naar mogelijkheden voor gebruik van thuis taal in de klas.
- HOE? Twee groepjes van vier leerlingen (4de/5de leerjaar) doen groepswork en mogen daarbij hun thuis taal, het Turks, gebruiken als ze dat willen. Ze worden ook uitgebreid geïnterviewd rond ‘meertalig zijn’.
- WANNEER? De groepjes werden anderhalf schooljaar gevolgd (januari 2013-juni 2014). Ongeveer maandelijks kwamen ze samen.
- ONDERZOEKSVRAGEN? Gebruiken ze het Turks in de klas? Hoe vaak? Waarvoor gebruiken ze het Turks? En hoe ervaren ze dat zelf?
- Dit onderzoek kadert binnen het project ‘Validiv’.

De verwachtingen van de leerkrachten in de twee scholen over de mate waarin de leerlingen Turks zouden praten, verschilden sterk van elkaar. De ene leerkracht dacht dat ze geen Turks zouden praten, de andere voorspelde: “Die gaan alleen maar Turks praten!”. Wat ze spraken tijdens het groepswork was hoofdzakelijk Nederlands, ook als ze aangemoedigd werden om het Turks te gebruiken.

De meertalige leerlingen hechten veel belang aan het Nederlands en dat werd ook weerspiegeld in hun taalkeuzes doorheen de verschillende opdrachten. Het was bijvoorbeeld opvallend hoe de leerlingen er spontaan voor kozen om het resultaat van elke taak in het Nederlands te presenteren. Ze werden nochtans elke keer uitgenodigd om hun eindproduct voor te stellen aan de ‘meertalige camera’ die ook Turks verstond. Daarnaast zijn ze zich ook enorm bewust van de talen die de andere leerlingen spreken en kunnen begrijpen. Ze hielden rekening met hun publiek en pasten hun taalkeuze daaraan aan.

Hoewel de meerderheid van de tijd Nederlands werd gesproken, was het toch niet zo gemakkelijk voor de onderzoeker om de controle over wat de leerlingen tegen elkaar zeiden los te laten. Zo verdienden de leerlingen het voordeel van de twijfel tijdens een groepswork over dinosaurussen. Omdat ze niets begreep van een hevige discussie in het Turks reageerde de onderzoeker: “Allez mannen, doe voort en vul dat blad in. Komaan hé”. Een paar weken later rolden de vertalingen binnen van een hevige discussie over wat het antwoord kon zijn. Precies wat van hen verwacht werd, maar in het Turks, levendig en met veel gelach.

De leerlingen krijgen een positief gevoel als ze hun thuistaal mogen spreken, maar tegelijkertijd vinden ze het Nederlands ook erg belangrijk en evenwaardig. De voorkeur voor een taal is niet zo eenduidig en hangt af van de context. Ze vonden het leuk om Turks én Nederlands te mogen praten tijdens groepswerk en ze gaven ook aan dat het hen hielp bij het uitvoeren van de taken.

Het Turks werd voornamelijk gebruikt om de praktische regelingen rond een taak met elkaar te bespreken, voor betekenisonderhandeling en voor het bespreken van de inhoud van de taak. Als er Turks werd gebruikt om het over de leerkracht te hebben, was het niet gemeen en zeiden de leerlingen dingen die ze ook makkelijk stiekem in het Nederlands hadden kunnen zeggen.

Meertalige leerlingen in een eentalige school zijn dus in staat om hun thuistaal in te zetten tijdens groepswerk. De meertalige momenten gaven veel positieve energie en goede taakresultaten, zonder dat het Nederlands verdrongen werd.

4. Hoe ga je aan de slag met de thuistalen op school?

Moet vanaf nu dan alles meertalig zijn op school? Natuurlijk niet, maar het kan soms wel een handje helpen. Schoolteams kunnen ervoor kiezen om de thuistaal in meer of mindere mate in te zetten. Om deze keuze voldoende onderbouwd te kunnen maken, is het nodig om meertalige activiteiten uit te testen en ervaringen uit te wisselen. De website *Metrotaal* kan daar een hulpmiddel toe zijn. *Metrotaal – Mind the gap* (Validiv) wil basisscholen en hun begeleiders inspireren en professionaliseren bij het werken aan een open talenbeleid waar alle talen ‘thuis’ mogen zijn.

Wil je graag deze reis aangaan? Zie: www.metrotaal.be.

Referenties

- Gielen, S., A. Isçi & G. Ramaut (2011). “Dat ene woord in het Turks kan heel belangrijk zijn’: Thuistaal inzetten als hefboom voor (taal)leren”. In: *School- en klaspraktijk*, 53, p. 26-40.
- Jordens, K. (2014). “Turks is niet om te leren, juf.’ Onderzoek in de kijker: gebruik van thuistaal in de klas”. In: *Nieuwsbrief Taal en Onderwijs (december 2014)*. Online raadpleegbaar op: <http://www.cteno.be/nieuwsbrief/23/>.
- Van Praag, L. e.a. (2016). *Haal meer uit meertaligheid: Omgaan met talige diversiteit in het basisonderwijs*. Leuven: Uitgeverij Acco.